INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE

Пам’ятка для постраждалих від технологічно фасилітованого гендерно зумовленого насильства: що варто знати та як діяти

Зміст

Що таке технологічно фасилітоване гендерно зумовлене насильство ?	3
Форми ТФГЗН: що передбачає законодавство?	5
Спочатку — безпека	7
Як зберегти докази?	8
Куди можна звернутись і який захист отримати?	11
Як подати заяву до поліції?	13
Права постраждалої особи	14
Корисні контакти для постраждалих	15

Що таке технологічно фасилітоване гендерно зумовлене насильство ?

Технології є частиною повсякденного життя: вони допомагають спілкуватись, працювати, навчатись та отримувати підтримку. Водночас соціальні мережі, цифрові пристрої й нові технології, зокрема штучний інтелект, можуть використовуватися для контролю, переслідування, залякування або сексуальних домагань.

Коли таке насильство пов'язане зі статтю, гендером або уявленнями про те, як людина має поводитись, його називають технологічно фасилітованим гендерно зумовленим насильством (ТФГЗН).

Ви також можете зустріти назву «гендерно зумовлене насильство з використанням технологій». Це означає, що технології використовують для вчинення насильства, сприяння йому або посилення його впливу.

Таке насильство може відбуватись в цифровому середовищі, наприклад через небажані сексуальні повідомлення або поширення інтимних зображень без згоди.

Воно також може включати використання пристроїв і програм для відстеження місцеперебування, прихованого прослуховування або відеоспостереження.

Це стосується й сексуального шантажу, коли людина погрожує оприлюднити інтимні фото або відео та вимагає гроші, нові зображення чи сексуальні дії.

Насильство може починатись онлайн і продовжуватись поза інтернетом або навпаки.

Його вплив може тривати довго: повідомлення надходять повторно, а оприлюднені матеріали можуть зберігатись та поширюватись знову, навіть після видалення початкової публікації. Іноді особу, яка вчиняє насильство, складно одразу встановити.

Навіть один випадок може завдати шкоди - не потрібно чекати його повторення, щоб звернутись по підтримку.

Якщо ви, ваші близькі або знайомі зіткнулись з переслідуванням онлайн, погрозами, контролем пристроїв чи облікових записів, поширенням особистих даних або інтимних матеріалів без згоди, ви можете звернутись по допомогу.

Ви не винні в насильстві. Відповідальність несе людина, яка його вчиняє.

Щоб звернутись за консультацією, не потрібно знати юридичну назву того, що сталось, або бути впевненими, що це насильство.

Форми ТФГЗН: що передбачає законодавство?

Українське законодавство передбачає різні способи захисту для постраждалих. Залежно від ситуації можуть застосовуватись норми про домашнє насильство, сексуальні домагання, погрози, порушення приватності та інші. Ця пам’ятка допоможе зорієнтуватись в доступних можливостях і підготувати запитання для правничої консультації.

У таблиці нижче наведено приклади таких ситуацій і норми законодавства, які можуть застосовуватися. (**КК** — Кримінальний кодекс України; **КУпАП** — Кодекс України про адміністративні правопорушення; **ЦК** — Цивільний кодекс України).

Форма насильства	Правова кваліфікація
Постійні небажані повідомлення, дзвінки, погрози чи залякування, зокрема з боку партнера, колишнього партнера або родича.	Домашнє насильство або насильство за ознакою статі. Систематичне домашнє насильство є злочином. (КУпАП 173-2, 173-6; КК України 126-1)
Читання особистих повідомлень без згоди, відстеження місцеперебування, встановлення програм-шпигунів.	Порушення недоторканності приватного життя і таємниці листування. (КК України 182, 163, 361)
Поширення інтимних фото чи відео без згоди або погрози їх оприлюднити.	Порушення права на приватність. Постраждала особа може вимагати видалення матеріалів і відшкодування шкоди. (КК 182; ЦК 23, 275, 301, 307–308)

Форма насильства	Правова кваліфікація
Шантаж: вимагання грошей, інтимних фото або сексуальних дій.	Вимагання і примус. (КК 189, 154)
Надсилання небажаних повідомлень або фото сексуального характеру.	Сексуальні домагання. (КУпАП 173-7)
Погрози вбивством, зґвалтуванням чи каліцтвом, зокрема онлайн.	Висловлення такої погрози є злочином незалежно від того, чи реалізував її кривдник. (КК 129)
Поширення без згоди адреси, номера телефону, даних про дітей або стан здоров'я.	Незаконне поширення персональних даних. (КК 182; КУпАП 188-39)
Злам акаунта, створення фейкової сторінки чи підробленого зображення.	Злам акаунта. Постраждала особа має право звернутись до суду з вимогою про спростування поширеної про неї недостовірної інформації. (КК 361, 182; ЦК 277)
Контроль грошей, банківських рахунків або застосунку.	Економічне насильство. (КК 126-1; КУпАП 173-2)
Цькування або образи через стать, зокрема спрямовані проти жінок.	Дискримінація або насильство за ознакою статі. (КК 161; КУпАП 173-6)

Спочатку — безпека

Якщо ви маєте побоювання щодо своєї безпеки, можна самостійно або за підтримки фахівця або фахівчині, яким ви довіряєте (соціальний працівник, кейс-менеджер), обміркувати, які кроки допоможуть зменшити ризики у вашій ситуації. Зокрема, варто врахувати, як людина, яка погрожує, переслідує або контролює вас, може відреагувати, якщо дізнається про звернення по допомогу.

Ви можете скласти **індивідуальний план безпеки**. Нижче наведено рекомендації, які допоможуть зорієнтуватись в можливих діях.

Якщо телефон або комп'ютер може перебувати під стеженням, по допомогу варто звертатись з іншого пристрою, наприклад з телефону довіреної особи.

Не варто поспішати блокувати кривдника або видаляти переписку. Спочатку слід зберегти докази. Різке блокування чи видалення програми-шпигуна може насторожити кривдника.

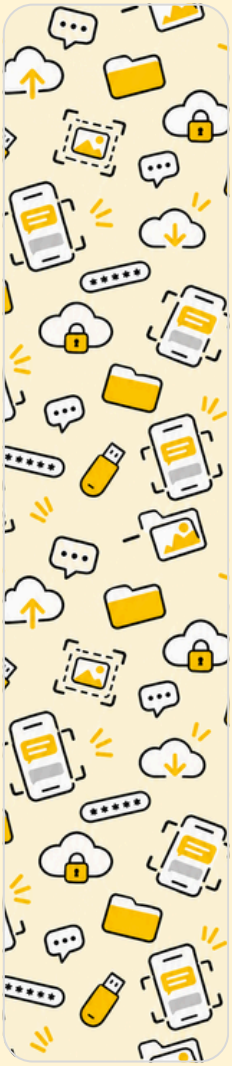
Докази варто зберігати там, куди кривдник не має доступу, не на спільному комп'ютері або в спільній «хмарі» (хмарному сховищі).

Якщо ви підозрюєте, що ваш телефон може перебувати під стеженням, але не маєте підтвердження, це не означає, що ваші підозри безпідставні.

Як зберегти докази?

Докази мають важливе значення. Збирати їх варто лише тоді, коли це безпечно.

1. Скріншоти та збереження повідомлень

Якщо це безпечно та технічно можливо, варто зберігати скріншоти повідомлень, публікацій або інших матеріалів, що підтверджують насильство.

На знімку бажано мати:

- ім’я або нікнейм відправника,
- дату й час,
- текст повідомлення,
- за можливості, посилання на сторінку.

Якщо налаштування відправника не дозволяють робити скріншоти або повідомлення зникають після прочитання, можна сфотографувати екран іншим пристроєм (якщо це безпечно) або скористатись функцією експорту листування.

Якщо зберегти повідомлення неможливо, варто якомога швидше записати дату, час, платформу та зміст повідомлення.

Важливо:

Обов’язок збирати докази та встановлювати обставини правопорушення покладено на поліцію та прокуратуру, а не на постраждалу особу. Показання постраждалої особи теж є доказом, а слідчий може отримати листування та інші дані від платформ або операторів зв’язку. Якщо докази не збережено, це не перешкоджає зверненню до поліції і не означає, що постраждалій особі не повірять.

2. Дані профілю кривдника

Варто зберегти якомога більше відомостей, які допоможуть встановити особу кривдника:

- ім’я та нікнейм (ім’я користувача), під якими діє кривдник;
- посилання на профіль або акаунт, скопійоване повністю;
- цифровий ідентифікатор (ID) акаунта, якщо платформа його показує;
- номер телефону, з якого надходять повідомлення або дзвінки;
- скріншот сторінки профілю, де видно фото, ім’я, опис і дату створення сторінки, якщо вона вказана;
- дані всіх акаунтів, якщо кривдник користується кількома або створює нові після блокування.

Важливо:

Ім’я, нікнейм і навіть посилання на профіль кривдник може змінити або видалити, тому краще зберегти їх одразу. Найстабільнішим є цифровий ідентифікатор акаунта: за ним поліція може отримати дані від платформи, навіть якщо сторінку перейменували.

Збирати ці відомості варто лише безпечно, без контакту з кривдником і без підписки на його сторінки.

3. Переписка

Історію листування можна зберегти за допомогою функції «Експорт чату» в месенджері. Для цього потрібно відкрити потрібний чат, знайти в його меню функцію експорту та зберегти отриманий файл у безпечному місці. Якщо така функція недоступна, повідомлення можна зберегти за допомогою скріншотів або резервного копіювання.

4. Фото, відео й голосові повідомлення

Фото, відео та голосові повідомлення варто залишити без змін. Їх не слід обрізати чи накладати на них фільтри.

5. Щоденник подій

Варто фіксувати:

- дату, час і місце кожного випадку насильства,
- опис того, що сталось,
- інформацію про можливих свідків.

Також важливо зазначати, як це вплинуло на постраждалу особу, наприклад, чи виникали страх, проблеми зі сном, необхідність змінити звичний маршрут або звернутись по медичну допомогу.

6. Копії

Рекомендується створити дві копії зібраних матеріалів і зберігати їх у різних безпечних місцях, наприклад, на флешнакопичувачі та в хмарному сховищі, захищеному новим паролем.

7. Видаляти — після збереження

Щоб інтимні фото не поширювались на великих платформах, можна скористатись StopNCII.org (для дорослих) або Take It Down (для осіб до 18 років). Вищезазначені платформи створюють цифровий відбиток файлу, який допомагає платформам виявляти та обмежувати поширення відповідних матеріалів. Завантажувати самі фото чи відео на ці сервіси не потрібно. Ці інструменти не гарантують видалення матеріалів з усіх ресурсів, але можуть допомогти обмежити їх подальше поширення.

Куди можна звернутись і який захист отримати ?

Постраждала особа може скористатись одним або кількома механізмами правового захисту одночасно.

Поліція

102

будь-який відділ поліції

Поліція приймає заяву незалежно від місця проживання або реєстрації постраждалої особи. Не пізніше 24 годин з моменту подання така заява має бути зареєстрована в Єдиному державному реєстрі досудових розслідувань.

Кіберполіція

0800 50 51 70 або **102**

cyberpolice.gov.ua

Заяву про злам, шантаж чи інший злочин в інтернеті можна подати онлайн.

Суд (цивільна справа)

за зареєстрованим місцем проживання або перебування

Постраждала особа може звернутись до суду з вимогою припинити поширення та видалити інформацію, яка порушує її права, спростувати недостовірну інформацію, а також отримати грошову компенсацію за завдану моральну шкоду.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

1678

ombudsman.gov.ua

Якщо персональні дані постраждалої особи (адресу, номер телефону, дані про дітей чи стан здоров'я) поширили без її згоди, можна подати скаргу Уповноваженому.

Звернутись можна телефоном за гарячою лінією, письмово (поштою чи електронною поштою), через онлайн-форму на сайті або особисто до регіонального представництва.

Терміновий заборонний припис

видає поліція

Якщо кривдник є партнером, колишнім партнером або родичем постраждалої особи, поліція може винести терміновий заборонний припис строком до 10 діб.

Він може забороняти кривднику контактувати з постраждалою особою в будь-який спосіб: телефонувати, надсилати повідомлення в месенджерах і соціальних мережах або контактувати особисто, а також зобов'язувати залишити місце проживання постраждалої особи та забороняти перебувати там. Конкретні обмеження поліція визначає за результатами оцінки ризиків.

Постраждала особа отримує копію припису.

Обмежувальний припис

видає суд

Суд може заборонити кривднику писати, телефонувати та наближатись до постраждалої особи на строк від 1 до 6 місяців із можливістю продовження. Для отримання обмежувального припису постраждала особа або її представник може подати заяву до суду за місцем проживання або перебування, зазначивши обставини та додавши докази. Судовий збір за подання такої заяви не сплачується.

Як подати заяву до поліції

1

Підготувати докази

і короткий опис того, що сталось. Взяти телефон із листуванням або флешнакопичувач з копіями.

2

Подати заяву

письмово у відділі поліції або онлайн через кіберполіцію за посиланням або за QR-кодом.

У заяві слід зазначити:

- **Особу ймовірного кривдника** — ім'я, нікнейм або інші дані, що ідентифікують таку особу;
- **Обставини випадку** — дата, час, місце, зокрема для онлайн-простору відповідні месенджери, додатки, платформи (соцмережа, месенджер), що кривдник написав або зробив; що це повторюється і відбувається проти волі постраждалої особи;
- **Наслідки** — як зазначена обставина вплинула на вашу безпеку, здоров'я, роботу, приватне життя;
- **Наявні докази** — скриншоти, посилання, повідомлення, файли або інші матеріали (за наявності).

3

Попросити документ про прийняття заяви

(талон-повідомлення або витяг).
Заяву мають зареєструвати протягом доби.

4

Якщо заяву відмовились прийняти,

слід зателефонувати за номером безоплатної правничої допомоги **0 800 213 103**: адвокат допоможе оскаржити відмову.

Права постраждалої особи

Отримати безоплатну правничу допомогу

Подавати докази й просити поліцію про проведення дій, які можуть допомогти розгляду справи

Отримувати інформацію про перебіг справи

Просити про захист у разі погроз. Нова адреса або номер телефону постраждалої особи не мають потрапити до кривдника

Просити пояснення ваших прав, процедур та рішень зрозумілою мовою, ставити запитання, робити уточнення всього, що потребує пояснення

Корисні контакти для постраждалих від технологічно фасилітованого гендерно зумовленого насильства

Установа/ послуга	Телефон / сайт	З чим допоможуть
Поліція	**102**	Негайне реагування на загрозу, повідомлення про насильство або злочин
Кіберполіція	*cyberpolice.gov.ua*	Онлайн-звернення щодо кіберпереслідування, сексуального шантажу та інших правопорушень в інтернеті
Урядова гаряча лінія	**1547**	Домашнє насильство, насильство за ознакою статі, торгівля людьми
«Ла Страда-Україна»	**116 123** або **0 800 500 335**	Анонімна консультація і підтримка
Безоплатна правнича допомога	**800213103**	Правові консультації та, за наявності законних підстав, допомога адвоката й представництво інтересів в судових та державних органах
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	**0 800 50 17 20** *ombudsman.gov.ua*	Звернення щодо порушення прав людини, в частині неналежного реагування державних органів